

HØJESTERETSADVOKAT MATHIAS CLAUSEN BRUUN'S FORÆLDRE.

Af *Otto von Spreckelsen*.

I dette Tidsskrifts 7. V. 123 nævnes, at Højesteretsadvokat *Mathias Bruun* iflg. en Afhandling i *Jyske Samlingers VIII*, 106, skulde være en Søn af en Kone, *Visti Madsens* Hustru, der boede i Præstehuset i Daugbjerg. Denne Antagelse gaar igen i *H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869*, Side 60, men ved at sammenligne den i *Jyske Samlinger* omtalte Retssag med den gamle Justitsprotokol for Frisholt Birk kommer man til det overraskende Resultat, at denne Formodning hidrører fra en Fejl-læsning. Hr. *J. Christensen*, der har skrevet Afhandlingen i *Jyske Samlinger* anfører Side 108:

»Den 23. September stævnet Herredsfogden og talte med hans Kone; Daugbjerg Mathis, talte med hans Moder, *Visti Madsens* Hustru etc.«

Dette Citat fra Frisholt Birk Justits-Protokol 1721—1735, Blad 111 b, er rigtigt nok afskrevet, men Udledningen gal. Meningen er, at nævnte Dag blev Herredsfogeden stævnet, men man traf kun hans Kone; derefter drog man til Daugbjerg for at stævne *Mathias Bruun*, men her traf man kun Moderen, og derefter stæv-nede man *Visti Madsens* Hustru. Sidstnævnte er altsaa ikke identisk med *Mathias Bruuns* Moder.

Jeppe Aakjær, der sikkert har studeret *Jyske Samlinger*, har ogsaa haft den fejlagtige Udlægning i Hovedet og gør sig derfor i sin Afhandling: »En stram Tobak«, trykt i »Gammel Brug og gammel Brøde«, skyldig i den samme Fejltagelse. Han skriver her Side 63: »saa kørte de ud af Gaarden, op i Byen og var inde i *Visti Madsens* Gaard«, og i en Fodnote til dette Stykke bemær-kes: »Et andet Vidne siger: »kørte saa ned til *Mathias Bruuns* Moder i Daugbjerg«, hvad øjensynlig er det samme«.

Havde *Aakjær* blot læst endnu et Vidnes Udsagn, havde Sa-gen forlængst været opklaret. I *Fjends-Nørlyngs* Justitsprotokol 1727—1728, Blad 76 b, udtaler et Vidne i den samme Retssag, som *Aakjær* har behandlet: »kørte de saa ned til *Mathias Bruuns*

Moder i Daugbjerg, men kom ikke der ind, vendte saa om og kørte i Visti Madsens Gaard«.

Dette beviser tydeligt den gamle Antagelses Urigtighed, og den-
ne bestyrkes yderligere, hvis man undersøger Daugbjerg Kirkebog.
Her staar tydeligt:

»18. Januar 1703 døbt *Matthias Claussøn Bruun*, Søn af *Claus Mathiesen* og *Mette Pedersdatter* i Harrestrup. Faddere: Obr. Leutn. *Friderich Christian Rantzow* hans Frue Fr. *Ølegaard Rothsten*, Leutnant *Schøtte* og hans Kiereste.«

Forældrenes Trolovelse og Vielse findes i Estvad Kirkebog:

»3. April 1701 trolovet velfornemme Karl *Claus Mathisen Bruun*, Foged paa Kiergaardsholm, og ærbaarne *Mette Pedersdatter*, Fadeburspige paa Estvadgaard.« Vielsen fandt Sted i Estvad Kirke 29. Juli.

Hvad der blev af Faderen Claus Mathisen Bruun, har trods mange Undersøgelser ikke været muligt at opklare, derimod findes Moderens Død i Daugbjerg Kirkebog:

»11. November 1733 begravet *Mette Pedersdatter* sal. *Claus Mathiesen Bruuns* Enke i Daugbjerg 80 Aar gl.«

Som anført i »Danske Prokuratorer 1660—1869« blev *Matthias Bruun* 29. Oktober 1735 Prokurator i Nørrejylland; han havde tidligere søgt om Bevilling, men havde faaet Afslag, fordi han var i slet Renommé, hvilket skyldtes, at han under Snapstinget var blevet grebet i Klammeri, men havde dog siden bevist sin Uskyldighed. Denne Snapstingsepisode, som vist ikke tidligere har været fremdraget, staar at læse i Viborg Bytings Justitsprotokol, Blad 109 b ff., og kan muligvis have Interesse, idet der gives et godt Billede saa vel af Bruun selv, som af hele Livet, der rørte sig i Viborg i Snapstingstiden.

Af Vidneudsagnene i den Proces, der blev Resultatet af Klammeriet, fremgaar det, at Lørdag den 6. April 1731 var Bruun til Snapsting i Viborg og gik ved 2 Tiden om Eftermiddagen ind i *Christen Faarbechs* Hus i Mogensgade, et af de utallige Steder, hvor der var Herberge og Udskænkning af Øl og Brændevin. Her traf Bruun Ridefogeden fra Hanherred *Johan Busk* og Viborg-Borgeren *Abraham Mørk*. Bruun og Busk kom straks i Samtale om en »Contra, de havde haft med hinanden«, og inden længe begyndte Busk »med Smelden og Skielden«. Bruun bad ham tie stille, men Skænderiet endte med, at Busk sagde: »Var I en brav Karl, saa skulde jeg skifte det med Eder paa en anden Maade«. Nu blandede Viborg-Borgeren sig i Samtalen og sagde: »Har I noget at skifte sammen, saa del dette paa en anden Maade og paa et andet Sted«. Derefter gik de hver til sit, men om Aftenen gik Værten i Huset, *Christen Faarbeck*, ned paa Raadstuen og sagde: »Jeg frygter for Klammeri i mit Hus i Aften; *Mathias Bruun* er

der kommen og 3 Underofficerer og en Del latinske Skoles Disciple, som havde baade Kæp og Prygler med sig«.

Iflg. en Resolution fra Stiftsbefalingsmand *Iver Rosenkrantz* skulde en Patrouille af Borgervæbningen i Snapstingstiden gaa rundt i Gaderne om Aftenen og Natten for at »hæmme de Insulentier, som enten paa Gaderne eller i Godtfolks Huse sig kunde tildrage«. Patrouillen lededes denne Aften af Borgersergenten *Wil-lads Glarmester*; den drog ud fra Raadstuen og efter at have været igennem de fleste Gader endte den ved Mogensport, hvor den vendte om. Da den passerede Christen Faarbechs Hus, foreslog Sergenten, at de skulde gaa ind og faa sig et Glas Brændevin eller 1 Skilling Øl, »saasom de intet kunde faa førend Dag igen«. De gik ind og satte sig i den yderste Stue og forlangte Øl, nogle for 1 Skilling, andre for $\frac{1}{2}$ Skilling. Dette skete ved Midnatstid.

I den inderste Stue opholdt Mathias Bruun sig sammen med Ridefoged *Beir* fra Bratskov, Fogeden paa Halkier *Thomas Hammel* med sin Medtjener, *Hendrich Skalts* fra Aalborg, Tolderen fra Grenaa og Podemesteren fra Ørslevkloster samt et Par Borgere fra Byen. Bruun var ved sin Ankomst blevet uvenligt modtaget, idet Fogeden paa Halkier Thomas Hammel straks forlangte, at han skulde forsvinde igen, thi »han kendte ham nok, hvad han var for en Karl«. Imidlertid var det rygtedes ind i Inderstuen, at Borgervæbnings Patrouillen var kommet og sad i den yderste Stue, og flere af Gæsterne sendte nu Drikkepenge ind til Vagten, som i Løbet af kort Tid hældte en Mængde Øl i sig.

Mathias Bruun gik ind til dem og henvendte sig til en af Borgersoldaterne, *Jesper Thise*, og spurgte ham, om han ikke havde Lyst til at være Rytter, saa vilde Bruun give ham 20 Rdl., og »har jeg ei alle Pengene i Aften, saa skal jeg skaffe dem inden i Morgen Kl. 5«. Borgersoldaten svarede, at »havde han haft Lyst til det Væsen, kunde han længe siden været bedre faren, saasom han af Ritmester *Bentson* paa Frisenborg var buden 48 Rdl. saavel som af Major *Irminger*«. Derpaa kaldte Bruun Soldaten hen til Gadedøren og sagde: »Du skal ikke kære Dig efter de andres Snak, har du Lyst, skal Du faa de 20 Rdl. inden i Morgen«. Soldaten svarede: »Det nytter Jer intet, jeg ser ikke Jer an for at forføre nogen Borgers Mands Søn i Viborg, I har intet godt deraf«. I det samme slog han Bruun i Nakken, saa at dennes Paryk og Hat kom til at sidde skævt paa Hovedet. Bruun trak sig hastigt tilbage mod den inderste Stue, idet han sagde: »Det var kuns en Mand, han havde Ordre fra at skulle hverve et Par Karle«, og idet Bruun forsvandt ud af Stuen, raabte Borgersoldaten: »I kan hverve, hvem I vil, mig skal I ei slikke Eder paa«.

Men det var for Bruun at komme fra Asken og i Ilden. I Inderstuen spurgte Hammel straks Bruun, »hvad Rettighed han

havde at hverve«, og paa Bruuns Svar, »at han og hver havde der til Frihed«, gav Hammel ham en Ørefigen. Bruun sagde taalmodigt: »Det var godt«, men hans Ro virkede udæskende paa Hammel, der sprang op og raabte: »Er I en brav Karl, saa revancer Eder derfor«, men Bruun svarede atter roligt: »Det skal finde sig altsammen«. Noget derefter drillede Hammel atter Bruun: »Hvad er I for en Karl, som søger saadan Compagni, som I forhen har søgt; I har givet Eder i Compagni med Byens Tjener at spille og drikke«. Bruun svarede: »Det skal en Skælm sige«. Imens var Borgersergenten kommet ind i Stuen, og Hammel gik nu hen og stillede sig i Døren mellem de to Stuer og udbragte »nærværende Compagnis Skaal, Bruun undtagen«, derpaa slog han atter Bruun paa Øret med de Ord: »Du est et Skarn, om Du ikke giver mig igen lige saa meget, som Du haver modtaget; kom, lad os i Brædspillet spille, hvem der skal give hinanden en Ørefigen og dermed lade alt bero«, hvortil Bruun svarede: »Top« og spændte sin Kaarde af og satte den hen mellem Vinduet og Dragkisten. Saa tog Hammel Terningerne og kastede 7 Øjne. Bruun tog sin Hat af og sagde: »Min Hat beder om Fred, og jeg forlanger ei andet«, hvorefter Hammel gik hen til Ridefogeden fra Rosenholm og gav sig i Snak med ham. Pludselig sprang Bruun paa Hammel og gav ham et kraftigt »Munddask«, saa Hammel faldt »som død ned paa en Stol«; denne væltede og slog i Faldet en af Dørene op. Hammels Medtjener løb nu hen til Bruun »og tog ham for Brystet og rendte ham op til Skillerummet imellem begge Stuer« og slog ham et Par Slag i Hovedet med sin Næve. De tilstedeværende raabte nu paa Vagten, og dennes Sergent, der efter den megen Øldrikken endnu mere end ellers følte sin Værdighed, udbrød: »Nu er det nok! Djævelen regerer mig, skal du ikke i Vagten«, og dermed gav han Borgersoldaterne Ordre til at gribe Bruun og føre ham i Corps de garden under Raadstuen. Helt stille gik det ikke af, og Bruun tabte baade Paryk og Hat, og hans »Kiortel blev igennemstukket af Sergentens Korsgevær«. Parykken blev senere afhentet, men Hatten tog Hammel op, og med sin Kniv skar han Skyggen og Stroppeerne i Stykker.

Bruun var imens blevet ført til Corps de garden, hvor han ved 4 Tiden om Morgenen blev indsat i Officerstuen. Vagten satte sig i Stuen udenfor, og lidt efter hørte de Bruun raabe: »Børnlille, lad mig komme ud for Guds Skyld, jeg skal prædike Aftensang i Morgen i Sdr. Sogns Kirke«.

Sergent Willads Glarmester var imidlertid gaaet rundt og havde vækket begge Borgerkaptajnerne, *Anders Jørgensen Seerup* og *Peder Lauritsen Giedsted*, og glædestraalende fortalt dem, at han havde sat Mathias Bruun i »Chortergalen«. I samlet Procession drog de nu hen til Borgmester *Rafn* og vækkede ogsaa ham. Den-

ne sendte straks en Tjener hen efter Ridefoged Hammel, som beklagede at være saa ilde tilredt, at han ikke kunde komme. Borgmesteren gav derefter Ordre til, at Mathias Bruun skulde sættes paa fri Fod, men da var Natten ogsaa gaaet, og Højmessetiden inde.

Mathias Bruun anlagde straks efter Løsladelsen Sag saavel mod Ridefoged Hammel som mod Borgerpatrouillen. Denne fik af Magistraten beskikket Prokurator *Christen Andersen Hiørring*¹ som Forsvarer, men alt tyder paa at Sagen blev forligt, men den udviser med al Tydelighed, at Bruun blev provokeret frem til Slagsmaalet, og at Bruun langt fra var elsket af sine Medmennesker. Saadan gaar det jo saa tit, naar et ungt, begavet Menneske rager et Hoved højere op over de andre, og naar han saa tilmed var en smart Prokurator, der sikkert ofte ved Birk- og Herredstingene havde traadt paa mangen en liden Ridefoged, ja saa kan man jo ogsaa undskylde Modparten.

¹ H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869, S. 377.